

**DOĞU ANADOLUDA BODUR YAYIN (AMEIURUS
NEBOLOSUS LE SUEUR, 1890)**

***Z. Erençin, **İ. Baran ve *** H. Ergüven**
Zwergwelsen in Ostanatolien

Zusammenfassung: Es handelt sich um das Vorkommen von Zwergwelsen in Ostanatolien (Muş-Bulanık).

Özet: Bu çalışmayla Muş çevresinde yakalanan ve halk arasında pisi balığı olarak adlandırılan balığın identifikasyonu yapılmış ve bu balığın Ameiurus nebulosus olduğu kanısına varılmıştır.

Giriş

Yayın çeşitli familya ve türleriyle geniş yayılma olanağına sahip olmuş (Asya, Amerika, Afrika ve Avrupa) pulsuz ve etcil bir iç sular balığıdır. Avrupa ve önyasyada endemik olarak bulunan tür Silurus glanis'dir.

Yayın doğu avrupada (Tuna, Dinyeper ve Volga), kuzey Amerika'da (Misisipi) ekonomik değeri yüksek bir ürün olarak avlanır ve kültürü yapılır.

Kuzey Amerika'ya özgü bir çeşit yayının (Catostomidae-Suckers) kültür balıkçılığında yeri büyüktür.

Romanya, Yugoslavya ve Macaristanda (tuna havzası) bu balık entansif olarak avlanır; orta avrupada (Almanya) yüksek pazarlama olanağına sahiptir. Yayın memleketimizde de pahalı balıklar arasındadır. Yayın Türkiye'nin bütün bölgelerinde (batı, orta, iç, güney ve doğu anadolu) ırmak ve göllerde bulunur.

* A.Ü. Veteriner Fakültesi Su Ürünleri, Balıkçılık ve Av Hayvanları Kürsüsü Profesörü.

** A.Ü. Veteriner Fakültesi Su Ürünleri İhtisas dalı Dr. Asistanı.

*** A.Ü. Veteriner Fakültesi Su Ürünleri, Balıkçılık ve Av Hayvanları Kürsüsü Asistanı.

Şimdiye kadar Türkiye'de yalnız bir tür yayın (Siluris glanis) bulunduğu kabul edilmiştir.

Bodur yayın (Ameiurus nebulosus, Le Sueur, 1890) vatanı Kuzey Amerika olan, pulsuz etcil ve yayına kıyasla küçük bir balıktır, eti değerli ve kılçıksızdır (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ve 10). Bodur yayın Avrupaya 1885 de getirilmiş, kültürü yapılmış, akvaryumlarda yetiştirilmiş; sonraları orta ve doğu avrupada (Schlesien ve batı ukranya) yaban sularda da üremiştir.

Bu balığın Türkiye'de yalnız doğu anadolunun belirli bir bölgesinde (Muş çevresi-Bulanık) yerleşmiş olarak bulunması faunistik coğrafya bakımından enteresandır.

Material ve Metod

Dört balık (1 dişi ve 3 erkek) üzerinde çalışıldı. Balıkların üçü Bulanıktan biri de Palu (Murat nehri) dan elde edildi. Balıklar formaldehid (% 3-5) ve tuzda saklandı. Yaş tayininde Otolith'lerden faydalanıldı.

Bulgular

Vücut: 28-35 cm. Boyun ardı transversal kesitinde yuvarlak; anus dolayları trasversal kesitinde yandan basık. Renk zeytin grisi, siyah benekli. Baş: Büyük dorso-Ventral basık; ağız büyük; burun delikleri Kranial ve Kaudal olmak üzere, her iki tarafta ikişer tane (dört burun deliği). Bıyıklar (Barteller): Üst dudakta rima oris yakınında bir çift büyük (Operculum hizasına kadar uzanmış), Kranial ve Kaudal burun delikleri arasında bir çift küçük bıyık olmak üzere, dört dorsal; altçenede de ikisi sağda ikisi de solda olmak üzere, dört ventral bıyık (toplam sekiz bıyık). Gözler birbirine yakın çok küçük.

Kanatlar: D-7 ışınlı, ön kenarı kuvvetli ve sivri bir kemikle desteklenmiş; P-10 ışınlı, ön kenarı keskin dişli (destere benzeri) bir kemikle desteklenmiş (Ş.2); A-19-20 ışınlı; V-8 ışınlı.

Tipik bir adipoz kanat (Ş-1). Kuyruk belirli olarak çentik (Ş-1). Boyun altında solungaçlar arası, median hatta doğru konvergent, ışınsal çizgiler (Ş-3). Kuyruk yarığı ortasından pektoral kanat hizasına kadar uzanan tip bir vücut yan çizgisi (6, 7 ve 10).

Tartışma

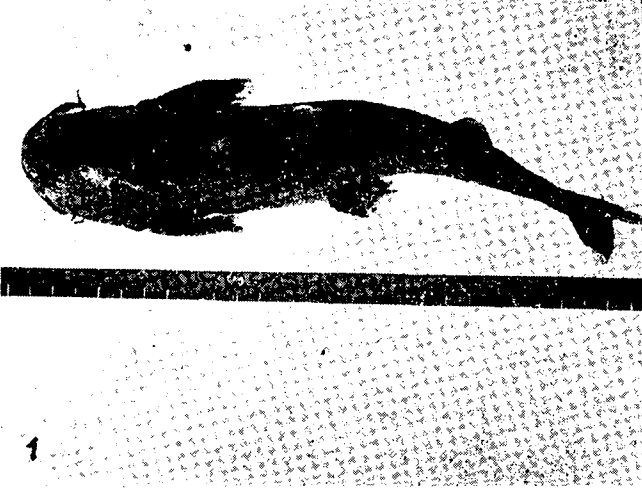
Bodur yayın, vatanı Amerika olan balıklardan, başka bir kıtaya yerleşmiş tek balıktır (7). Bodur yayının doğu anadoluda yalnız Muş

çevresinde yerleşmiş olması enteresandır. Bodur yayın halk arasında pisi balığı adıyla anılır; etinin lezzetinden övgüyle bahsedilir. Türkiye'nin her tarafına yayılmamış oluşu az yumurta yapma olanağına bağlı olabilir (bunun 400-500 kadar yumurta bıraktığı kaydedilmiştir 9). Bodur yayını bazı yazarlar Ictaluridac familyasının bir türü olarak (*Ictalurus punctatus*) tanımlamıştır (11).

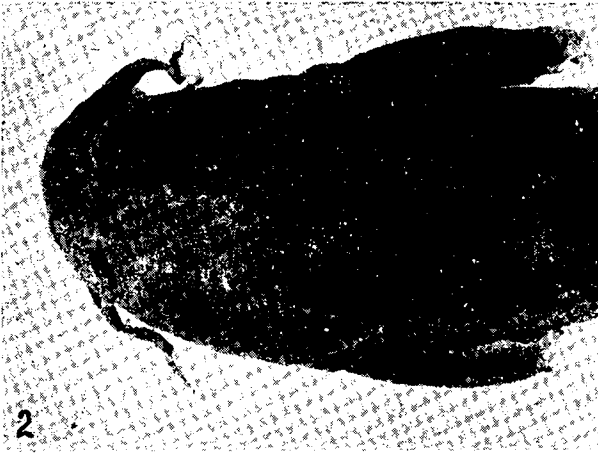
Literatür

1. **Brohmer, P.** (1969): *Fauna von Deutschland Quelle - Meyer*. s. 433.
2. **Curtis, B. C.** (1949): *The warmwater game Fisches of California*.
3. **Deckert, K., Freitag, G., Günther, K., Peters, G., Sterba, G.** (1969): *Urania Tierleben - Fische*. S. 119-120. Harri Deutsch-Frankfurt.
4. **Grams, H.** (1964): *Pflanzen u. Tiere Europas* (1964). Mestermann Verl. s. 124.
5. **Grzimek, B., Ladiges, W., Portmann, A., Thenius, E.** (1970): *Grzimeks Tierleben - Fische*. Kindler Verlag. s. 378-380.
6. **Ladiges, W.** (1965): *Die Süßwasserfische Europas*. Paul Parey. s. 184-185.
7. **Muus, B. J.** (1965): *BLV. Bestimmungsbuch Süßwasserfische*. B. L. Verlag. s. 146.
8. **Norman, J. R.** (1963). *A History of Fisher*. p. 266-292. Ernest Benn Lmt.
9. **Norman, J. R.** (1963): *Die Fische*. Paul Parey. S. 49-50.
10. **Rühmer, K.** (1952): *Die Süßwasserfische und Krebse*. Vischer Verlag. s. 170-171.
11. **Urania Tierleben** (1969): *Were - Harri Deusch*.

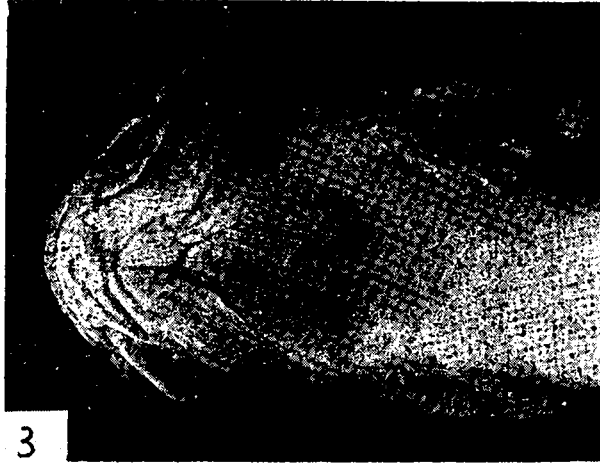
Yazı "Dergi Yazı Kuruluna" 16. 4. 1971 günü gelmiştir.

Şekil 1. Bodur Yayının özellik taşıyan yağ ve kuyruk yüzgeçleri Die Flossen von Zwergwelsen, insbesondere Fett und Schwanzflossen

Şekil 2. Bodur Yayının göğüs yüzgeçleri Die Brustflossen von Zwergwelsen

Şekil: 3. Bodur Yayının ön-alt görünüşü Die vordere ventrale Ansicht von Zwergwelsen